

Ergonomikas jautājumi dabaszinību priekšmetu mācību saturā

Jānis Gedrovics¹, Gunita Praulīte¹

Jānis Butins²

¹ Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskola

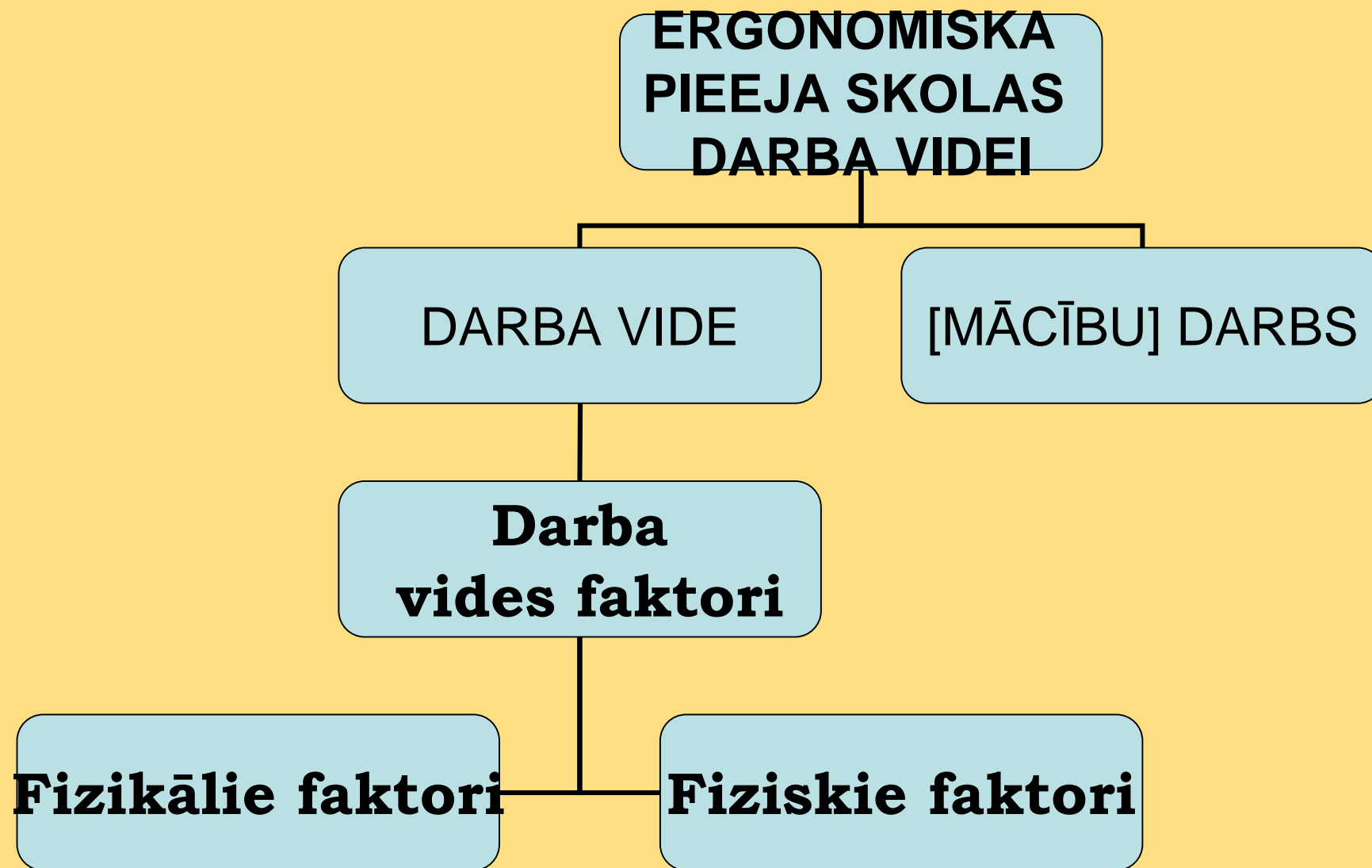
² Rīgas 93. vidusskola

Kāpēc ergonomika?

1. Ergonomika – zinātne par cilvēku vai cilvēku grupu darba procesā.
2. Darbs - cilvēka veikta jebkura darbība noteikta mērķa sasniegšanai.
3. Darba vides pielāgošana strādājošajam – ergonomikas galvenais praktiskais pielietojums.
4. Darba un strādājošā savstarpēja pielāgošana.

Ergonomiska pieeja skolas darba videi

- a) mācīšanās un mācīšana – darbs**
- b) prasības darba videi – maksimāli augstu mācību darba rezultātu sasniegšanai**
- c) jēdziens par darba drošību**
- d) līdzatbildība par savu darba vidi**

Fizikālie faktori

```
graph TD; A[Fizikālie faktori] --- B[Temperatūra]; A --- C[Gaisa relatīvais mitrums]; A --- D[Gaisa plūsmas ātrums u.c.]
```

Temperatūra

**Gaisa
relatīvais
mitrums**

**Gaisa
plūsmas
ātrums u.c.**

Fiziskie faktori

```
graph TD; A[Fiziskie faktori] --- B[Darba poza]; A --- C[Skolas mēbeles]; A --- D[...];
```

**Darba
poza**

**Skolas
mēbeles**

.....

Rokas satvēriena spēks

Nepieciešams: rokas dinamometrs, plauksta eslanders (var izmantot elastīgu bumbuīņu)

LU Akadēmiskā konference,
Bioloģijas didaktika, 04.02.2008.

Eksperimenta gaita (1)

Izpilde:

1. Eksperimentators ar rokas dinamometru nosaka vienas rokas satvēriena spēku (atkārto 3 reizes); datus ieraksta tabulā.

Tad 1 minūti enerģiski saspiež plaukstu espanderu (“strādā”)

Eksperimenta gaita (2)

Pēc tam vēlreiz izmēra rokas satvēriena spēku (3 reizes); ieraksta tabulā.

2. To pašu atkārto ar otro roku.

3. Salīdzina vienas un tās pašas rokas satvēriena spēku pirms un pēc *darba*, kā arī kreisās un labās rokas spēku.

Analīze un diskusija (1)

- Diskusijā jāizvērtē rokas satvēriena spēks *pirms* un *pēc* darba:
  - a) sagaidāms, ka tūlīt *pēc* darba spēks ir mazāks: *muskuļi ir veikuši darbu*
  - b) ja *pēc* darba satvēriena spēks tomēr ir lielāks: iespējams, ka darba laikā notikusi muskuļu “iesildīšana”
  - c) Vadošā roka ir spēcīgāka kā *pirms*, tā *pēc* darba

Muskuļu statiskais un dinamiskais darbs (pēc L.Mākules)

- ***Nepieciešams:*** 2 vai 3 grāmatas, pulkstenis ar sekunžu rādītāju
- ***Izpilde:***
  1. Saņem grāmatas un tura izstieptā rokā, tik ilgi, cik var noturēt; atzīmē laiku. Pēc tam to pašu atkārto ar otru roku.
  2. Pēc atpūtas brīža (kāpēc?) paņem grāmatas vienā rokā, un cilā tās augšup/lejup, līdz roka nogurst. Atzīmē laiku. To pašu atkārto ar otru roku.

Analīze un diskusija (2)

- Diskusijā jāizvērtē, kāda ir statistiskā un dinamiskā darba atšķirība un ietekme uz cilvēka veselību un darba spējām
  1. Muskuļu pastiprināts nogurums.
  2. Darba spēju samazināšanās (laiks!)
  3. “Pretlīdzeklis” – darba pozas maiņa, īslaicīgi pārtraukumi

DARBA POZA

- ***Nepieciešams:***

**gumijas baloniņi, plāns sporta paklājs
vai sega, metra lenta**

- ***Izpilde:***

**Skolēni, stāvot kājās, piepūš baloniņus
(vēlams ar vienādu izelpu skaitu, piem., 3;
novērtē to “lielumu”, nosakot apkārtmēru)**

**Pēc tam baloniņus piepūš, atrodoties guļus
uz muguras (vēlams paklāt segu!)**

Salīdzina piepūsto baloniņu apkārtmērus!

Analīze un diskusija (3)

Atrodoties guļus stāvoklī, tiek ierobežotas strādājoša kustības, tajā skaitā krūšu kurvja kustību amplitūda, un baloniņu neizdodas piepūst tik lielu kā šo pašu *darbu* izpildot stāvus.

Pareiza darba poza –

svarīgs ergonomikas princips

- Nav vienas noteiktas darba pozas, kas derētu visai darba dienai!

Kā pareizi sēdēt?

- Darba poza skolēnam ir saistīta ar sēdēšanu. Kādam jābūt krēslam?

Nepieciešams: galds, divas latiņas, metramērs.

Izpilde: skolēns uzsēžas uz galda tā, lai zemceļa bedrīte atrastos apm. 1,5-2 cm no galda malas, apavu zoles – paralēli grīdai

Skolēna mugursoma

- **Nepieciešams:** mugursoma, skolas piederumi (grāmatas), medicīniskie svāri skolēna masas noteikšanai, svāri skolas somas svēršanai
- **Izpilde:**
  1. Nosaka skolēna masu, pieraksta.
  2. Nosaka tukšas skolas somas masu.
  3. Tad somā ievieto grāmatas, laiku pa laikam sverot. Kad somas un grāmatu kopējā masa sasniedz 10-12% no skolēna masas, somu uzliek mugurā; skolēns viegli pastaigājas. Reģistrē skolēna vērtējumu par somu.
  4. Salīdzina somas masu ar LRMK Noteikumu No 610 (2002.g.) normatīvu prasībām.

Analīze un diskusija (4)

Analizējot *skolēna krēslu*, jāpievērš uzmanība **krēsla augstumam** un **dziļumam**; iegūtie skaitļi jāsalīdzina ar reālo krēslu;

Par mugursomu: jāizvērtē mugursomas svara (masas) atbilstība pēc LRMK Noteikumu Nr 610 (2002.g.) prasībām un jāsalīdzina ar daudzās ārvalstīs pieņemto somas masas atbilstību skolēna paša masai.

PALDIES PAR UZMANĪBU!

LU Akadēmiskā konference,
Bioloģijas didaktika, 04.02.2008.